XVI.

PELOPIDAS.

ARGVMENTVM.

1. *Pelopidas vulgo minus notus: cum Thebani Cadmeam occuparent, in exsilium cum aliis eiectus fuit.* 2. *quorum duodecim, Pelopida duce, habitu venatorio Thebas redeunt.* 3. *& incuria magistratuum initium faciunt libertatis patriae, interfectis tyrannis, & Spartano praesidio ex arce deturbato.* 4. *Prius proprium fuit Pelopidae, quiescente Epaminonda: alterum commune cum illo, quemadmodum & reliquae expeditiones.* 5. *Adversa fortuna conflictatus est exsilii primum: deinde vinculorum contra ius gentium: e quibus ab Epaminonda liberatus, cum tyrannos ultum it, ira in Alex. Pheraeum accensus, degressusque suis longius, confoditur.*

Pelopidas Thebanus magis [1] historicis, quam vulgo, notus. cuius de virtutibus dubito quemadmodum exponam, quod vereor, ne si [2] res explicare incipiam, [3] non vitam eius enarrare, sed historiam videar scribere: si tantummodo [4] summas attigero, ne [5] rudibus litterarum Grae-

---

Cap. I. 1 *historicis*) Plutarcho, Pausaniae, Polybio, Diodor. Cic. pro Mur. c. 7. *Nobilitas Sulpitii historicis notior, populo obscurior.* 2 *res*) gestas scil. a Pelopida, al. *eas* sc. virtutes. 3 *non vitam, sed historiam*) Historia est scriptio publico actui rerum aptior, ideoque instructior. *Boecler.* Plutarchus quoque principio Alexandri distinguit. ὅτι ἱστορίας γράφομεν, ἀλλὰ βίους. C. 4 *summas*) scil. res seu narrationes, i. e. si praecipua rerum capita breviter perstrinxero; si res summatim comprehendam. 5 *rudibus litterarum*) illis, qui ex-

carum [6] minus lucide appareat, quantus fuerit ille vir. Itaque [7] utrique rei occurram, quantum potero; & [8] medebor cum ſatietati, tum ignorantiae
2 lectorum. Phoebidas Lacedaemonius, cum exercitum [7] Olynthum duceret, iterque per Thebas faceret, arcem oppidi, quae [10] Cadmea nominatur, occupavit impulſu [11] perpaucorum Thebanorum, qui [12] adverſariae factioni quo facilius reſiſterent, [13] Laconum rebus ſtudebant: idque
3 [14] ſuo privato, non publico, fecit conſilio. quo facto eum Lacedaemonii ab exercitu removerunt, [15] pecuniaque multarunt; [16] neque eo magis ar-

---

pertes ſunt hiſtoriarum. 6 *minus lucide appareat*) absconditum & obſcurum maneat. 7 *utrique rei*) & prolixitati & brevitati. 8 *medebor ſatietati &c.*) adhibebo modum, ne nimia rerum copia pariat faſtidium lectoribus, & ut ſimul conſulatur ignaris. 9 *Olynthum*) Olynthus urbs in maris Macedoniam alluentis ora, ſui iuris, modo Atheniensibus modo Lacedaemoniis acceſſit. Adde dicta principio Timothei. C. 10 *Cadmea*) Cadmea antiquum nomen oppidi a Cadmo conditi: poſtea cum amplificaretur, vetus Cadmea pro arce novae urbis Thebarum fuit. *Pauſanias Boeot. f.* 285. C. 11 *perpaucorum Thebanorum*) Archiae, Leontidae, Philippi, quos Plutarchus p. 210. vocat ἄνδρας ὀλιγαρχικοὺς καὶ πλουσίους. C. 12 *adverſariae factioni*) *adverſariorum factio* dicitur c. 2, 4. Erant autem Ismenias, Pelopidas, Pherenicus, Androclides & Epaminondas. 13 *Laconum rebus ſtudebant*) favebant Lacedaemoniis. 14 *ſuo privato conſilio*) At vero clam mandaſſe ephoros duci Phoebidae, ut, ſi occaſio tulerit, ne negligeret arcem occupare, Diodorus auctor eſt, 15, 20. dicens παρήγγελλον ἐν ἀπορρήτοις. C. 15 *pecunia multarunt*) Plut. f. 280. δέκα δραχμῶν μυριάσιν ἐζημίωσαν. C. 16 *neque eo magis*) cem

cem Thebanis reddiderunt, quod [17] ſuſceptis inimicitiis [18] ſatius ducebant [19] eos obſideri, quam liberari. Nam poſt Peloponneſium bellum Athenasque devictas, cum Thebanis ſibi [20] rem eſſe exiſtimabant: & eos eſſe ſolos, qui [21] adverſus reſiſtere auderent. Hac mente [22] amicis ſuis ſummas 4
poteſtates dederant, [23] alterius factionis principes [24] partim interfecerant, alios in exſilium eiecerant: in quibus Pelopidas hic, de quo ſcribere exorſi ſumus, [25] pulſus patria carebat.

[1] Hi omnes fere [2] Athenas ſe contulerant, non II.

---

licet Phoebidam multarent. 17 *ſuſceptis inimicitiis*) propter Phoebidae facinus. 18 *ſatius ducebant*) conſultius eſſe arbitrabantur. 19 *eos obſideri*) ſc. a Lacedaemoniis per arcem iam occupatam. 20 *rem eſſe*) contentionem, diſſidium, certamen de principatu fore. 21 *adverſus*) Vox *adverſus* nude & adverbialiter ſine caſu poſita, ut infra Ageſilao cap. 4. n. 6. *qui adverſus arma tulerant. C.* Sed hoc loco abundat per ἄυξησιν. 22 *amicis ſuis*) Thebanis civibus, qui Laconum rebus ſtudebant. C. 23 *alterius factionis principes*) quos iam nominavimus not. 12. Solus Epaminondas minus timendus videbatur propter paupertatem & philoſophica ſtudia. 24 *partim*) Uſus requirit alias, ut haec vox duplicetur, ita: *partim interfecerant, partim in exilium eiecerant.* Sed & boni autores ſolent una tantum vice uſurpare, & tunc exponi poteſt per *quidam.* Sic h. l. *quosdam interfecerant.* 25 *pulſus patria carebat*) exſul erat. vid. c. 5, 1.

Cap. II. 1 *hi omnes*) exſules Thebani electi. 2 *Athenas*) Spartani imperarunt per litteras Athenienſibus, ne ſuſciperent exſules, hi vero, ut gratiam perſimilis beneficii referrent, humaniſſime illos receperunt.

quo sequerentur otium, sed, ut [3] quemque [4] ex
proximo locum fors obtulisset, eo patriam recu-
2 perare niterentur. Itaque cum tempus est visum
[5] rei gerendae, [6] communiter cum his, qui The-
bis [7] idem sentiebant, diem delegerunt ad ini-
micos opprimendos civitatemque liberandam,
eum, quo magistratus simul [8] consueverant epu-
3 lari. *Magnae saepe res* [9] *non ita magnis copiis*
sunt gestae: sed profecto nunquam ab tam te-
nui initio tantae [10] opes sunt profligatae. nam
[11] duodecim adolescentuli coierunt ex his, qui ex-

Plutarch. p. 280. C. 3 *quemque locum fors obtulisset*) i. e. quamcumque occasionem fortuna dedisset, concessisset. Sic Liv. 31, 41. *quo fors tulisset loco.* conf. Tac. A. 14, 5, 5; Virg. 2, 94; Ter. Phorm. 1, 2, 48. 4 *ex proximo*) i. e. in vicinia, *in der nähe.* Sic Plaut. Asin. 1, 1, 38. *e proximo.* Si mavis subaudire *tempore*, reddi potest *aufs eheste.* 5 *rei gerendae*) patriae recuperandae. 6 *communiter cum his &c*) *gemeinschaftlich*; communicato consilio cum relictis amicis. v. Plut. p. 281. 7 *idem sentiebant*) praecipui inter conspirantes erant Charon, & Philadas scriba civitatis. 8 *consueverant epulari*) solebant lautum celebrare convivium ob festum Veneris, & ob mutationem regiminis, dum alii deponebant imperium, alii suscipiebant. Rem fuse narrat Xenophon de reb. Gr. 5, 14. Sed aliis cum circumstantiis Plutarchus & Polyaenus. 9 *non ita magnis*) i. e. admodum parvis. 10 *opes profligatae*) mox dicitur: *percussa est potentia*; atque iterum: *imperii maiestas perculsa cecidit.* Sunt haec fere Synonyma de viribus fractis & eversis sublatoque Lacedaemoniorum principatu. 11 *duodecim adolescentuli*) de hoc numero consentit Plutarchus; Septem fuisse tradit Xenophon.

filio

ſilio erant multati, [12] cum omnino non eſſent amplius centum, [13] qui tanto ſe offerrent periculo. [14] qua paucitate percuſſa eſt Lacedaemoniorum potentia. Hi enim non magis adver- 4
ſariorum [15] factioni, quam Spartanis eo tempore bellum intulerunt: qui principes erant totius Graeciae, quorum [16] imperii maieſtas, neque ita multo poſt, Leuctrica pugna, [17] ab hoc initio perculſa [18] cecidit. Illi igitur duodecim, quo- 5
rum erat [19] dux Pelopidas, cum Athenis [20] interdiu exiſſent, ut [21] veſperaſcente coelo Thebas poſſent pervenire, cum canibus venaticis exierunt, retia ferentes, [22] veſtitu agreſti, [23] quo minore ſuſpicione facerent iter, qui cum tempore ipſo, quo ſtuduerant, perveniſſent, domum

---

12 *cum omnino &c.*) cum non eſſent plures quam centum ſocii, ſi omnes connumeres. 13 *qui tanto ſe offerrent periculo*) qui conarentur rem tam periculoſam aggredi. 14 *qua paucitate*) a quibus tam paucis. 15 *factioni, quam Spartanis*) factio enim illa nitebatur potentia & praeſidio Spartanorum: & ex parva hac re bellum ortum graviſſimum, quo vicerunt Thebani Lacedaemonios. C. 16 *imperii maieſtas*) principatus, ſupereminens dignitas. Lambinus legit *imperioſa maieſtas*, quae *tyrannis* vocatur 15, 6, 4. 17 *ab hoc initio*) adoleſcentulorum conſpiratione. 18 *cecidit*) penitus everſa eſt. 19 *dux Pelopidas*) Dux Plutarcho eſt πρῶτος. C. 20 *interdiu exiſſent*) profecti eſſent de die, diurno tempore. 21 *veſperaſcente coelo*) i. e. veſperi, tenebris obortis. 22 *veſtitu agreſti*) quo venatores utuntur. Eadem fere deſcriptio 14, 3, 2. 23 *quo minore ſuſpicione*) ne quis ſuſpicaretur in itinere, eos eſſe exſules.

24 Charonis devenerant, a quo 25 & tempus & dies erat datus.

III. Hoc loco libet 1 interponere, etsi seiunctum 2 ab re posita est, 3 *nimia fiducia quantae calamitati soleat esse.* Nam magistratuum Thebanorum statim ad aures pervenit, exsules in urbem devenisse. id illi, 4 vino epulisque dediti, 5 usque eo despexerunt, ut ne quaerere qui-
2 dem 6 de tanta re laborarint. 7 accessit etiam, quod magis aperiret eorum dementiam. allata

---

24 *Charonis*) nobilis civis & minime suspectus tyrannis, amicus exsulum erat adeo, ut domum suam coniuratis offerret. *Plutarch.* 25 *tempus & dies*) sc. tempus vespertinum diei constituit. C. Sensus est, & diem certum & tempus diei Charonem prius significasse.

Cap. III. 1 *interponere &c*) inserere observationem memorabilem, quae quidem ad historiam simpliciter pertexendam non pertinet. 2 *ab re posita*) Ita liber MS. Boecleri. Vulgo *a re* minus eleganter. Quidam etiam *proposita*, plures *posita*, & recte. nam *ponere* est etiam *narrare*, *recensere* Noster 15, 6, 1. *in eius hoc posuisset.* C. 3 *nimia fiducia &c.*) securitas quantopere noceat. Vellei. 2, 118, 2. *Nemo celerius opprimitur, quam qui nihil timet, & frequentissimum est initium calamitatis securitas.* 4 *vino epulisque dediti*) praeter Leontidem quem sobrium maiori cum periculo exsules aggressi sunt. *Plutarch. pag.* 283. C. 5 *usque eo despexerunt*) adeo neglexerunt nihilque curarunt. 6 *de tanta re*) de adventu hostium in urbem. 7 *accessit*) scil. aliquid. 8 *ab Archia hierophante*) Vox *hierophante* abest a manu scriptis codicibus, ex Plutarcho, ut apparet, excusis addita. Hic enim p. 283. ἦκε τις ἐξ Ἀθηνῶν παρὰ Ἀρχίου τοῦ ἱεροφάντου πρὸς Ἀρχίαν τὸν

est

est enim epistola Athenis [8] ab Archia hierophante, [9] Archiae, qui tum maximum magistratum Thebis obtinebat: in qua omnia de profectione exsulum perscripta erant, quae cum iam [10] accubanti in convivio esset data, [11] sicut erat, signatam sub pulvinum subiiciens, [12] *in crastinum*, inquit, *differo res severas*. At illi omnes, [13] cum 3
iam nox processisset, [14] vinolenti ab exsu-

ὁμώνυμον. Bosio ex vestigiis MSS. placet *ab Archia, uni ex his, Archiae:* ex his, puta magistratibus, qui Laconum rebus studebant. Ceterum *Hierophantae* sacrorum magistri & interpretes apud Athenienses erant, evirati cicutae sorbitione. *Hieron. extremo lib.* 1. *adv. Iovinian. C.* 9 *Archiae*) i. e. ad Archiam Thebanum, eiusdem nominis cum Archia Atheniensi. 10 *accubanti*) moris erat apud veteres ad mensam non sedere, sed in pulvinis cubare, ut etiam ex sacris litteris constat. 11 *sicut erat, signatam*) Hanc incisionem tuetur Buchnerus ad Fabri Thes. v. *Sicut*. Vulgo legitur *sicut erat signata*. Elegans formula *Sicut erat*, non mutatam rei conditionem significans. Curt. 8, 3, 10. *sicut erat, cruenta veste, in Macedonum castra venit*. Suet. Othone. c 8. *nonnullis occisis, sicut erant, cruenti, perruperunt in triclinium*. Claudianus Conf. 3. Honor. v. 163. *Sicut erat, liquido signavit tramite nubes*. C. 12 *in crastinum differo res severas*) Plutarchus p. 283. ἐις ἄυριον τὰ σπȣδαῖα, addens hoc dictum proverbii loco (ἐν παροιμίας τάξει) circumferri apud Graecos. Plautus Poen. act. 2. v. 51. *Res serias omnes extollo ex hoc die in alium diem*. C. 13 *cum nox processisset*) i. e. media fere nocte, *als es tief in die nacht war*. conf. Sallust. Iug. c. 21. 14 *vinolenti*) . . *vino pleni*. non de habitu, sed de actu sermo est. Adde exempla tristis eiusmodi crapulae ex Iustin. 1, 8, 7; Liv. 25, 24;

libus

libus duce Pelopida ſunt [15] interfecti. Quibus rebus confectis, vulgo ad arma libertatemque vocato, non ſolum qui in urbe erant, ſed etiam undique ex agris concurrerunt, praeſidium Lacedaemoniorum [16] ex arce pepulerunt, patriam obſidione liberaverunt. [17] auctores Cadmeae occupandae partim occiderunt, partim in exſilium eiecerunt.

IV. Hoc tam [1] turbido tempore, ſicut ſupra [2] docuimus, Epaminondas, [3] quoad cum civibus dimicatum eſt, [4] domi quietus fuit. Itaque haec liberandarum Thebarum [5] propria laus eſt Pelopidae: [6] ceterae fere omnes communes cum Epami-
2 nonda. namque in [7] Leuctrica pugna, imperatore Epaminonda, hic fuit dux [8] delectae manus,

---

Curt. 4, 4, 5. 15 *interfecti*) cum nimirum iuvenes exſules veſtitu muliebri ornati intromitterentur; uti narrant Xenoph. Plut. Polyaenus. *16 ex arce*) Cadmea, quam cum occupaſſent Lacedaemonii, duce Phoebida, valido ſemper praeſidio retinuerant. 17 *auctores*) quorum impulſu factum erat, de quibus ſupra c. 1. n. 2.

Cap. IV. 1 *turbido tempore*) ob turbas civiles & bellum inteſtinum. 2 *docuimus*) retulimus iam 15, 10, 3. 3 *quoad*) *quamdiu*, *dum*. 4 *domi quietus fuit*) Non fuerat Epaminondas, quod Plutarchus memorat p. 180. cum Pelopida & aliis in exſilium miſſus, ſed propter philoſophiae ſtudium & paupertatem contemtus a tyrannis ac factioſis, κατὰ χωραν ἔμεινε, *domui latuit*, quo otio etiam in his turbis uſus eſt. Adde vitam eius c. 10. C. 5 *propria Pelopidae*) debita illi unico & ſoli. 6 *ceterae*) ſc. laudes bello partae. 7 *Leuctrica*) ad Leuctra habita inter Spartanos & Thebanos. 8 *delectae manus*) Epaminondas novo commento in pugna Leuctrica fortiſſimum quem-

quae

quae prima [9] phalangem proſtravit Laconum. Omnibus praeterea [10] periculis affuit. ſicut Spar- 3
tam cum [11] oppugnavit, [12] alterum tenuit cornu: [13] quo Meſſena celerius reſtitueretur, [14] legatus in Perſas eſt profectus. Denique haec fuit [15] altera perſona Thebis, ſed tamen ſecunda ita, ut proxima eſſet Epaminondae.

[1] Conflictatus autem eſt cum adverſa fortuna, V.
nam & initio, ſicut [2] oſtendimus, exſul patria caruit: & cum Theſſaliam in poteſtatem Theba-

---

que ex toto exercitu legit: & in uno cornu conſtituit, ceteris praecipiens, ut fugam ſimularent, quo cum trecentis militibus hoſtes inopinato poſſit incurrere. *Diodor.* 15, 55. *C.* Haec etiam ſacra cohors dicebatur, quae ſemper parata fuit aut una vincere, aut una mori. 9 *phalangem*) haec erat certa quaedam ordinatio ſ. conſtitutio militum apud Macedonas & Lacedaemonios uſitata. Meurſius Miſc. Lacon. 2, 2. 10 *periculis affuit*) proeliis & negotiis bellicis ipſius Epaminondae interfuit. 11 *oppugnavit*) ſc. Epaminondas. 12 *alterum tenuit cornu*) uni alae Pelopidas praefuit; nam duas alas ſive cornua habet acies. 13 *quoque*) pro & *quo* vel & *ut*. 14 *legatus in Perſas*) Cauſſa legationis fuit, quod Spartani legatos ad regem miſerant. Thebani ergo ſuſpicantes, contra ſe & Meſſenae inſtaurationem actum iri, Pelopidam miſerunt, qui benigne ab rege ſuſceptus, impetravit omnia, etiam ὁ κελεῦσαι Μεσσήνην. *Meſſenam reſtitui & habitari.* Plutarch. f. 294. conf. 15, 8, 5. 15 *altera perſona*) ex theſauro & a perſonis ſcenicis petitum loquendi genus, quo proximus Epaminondae Pelopidas ſtatuitur, cum ſecundum ab eo locum teneret. *C.*

Cap. V. 1 *Conflictatus eſt*) pugnam habuit quasi cum repugnante fortuna. 2 *oſtendimus*) ſupra 16, 1, 4.

norum

norum cuperet redigere, legationisque iure satis
3 tectum se arbitraretur, quod 4 apud omnes
gentes sanctum esse consuesset, a 5 tyranno Alex-
andro 6 Pheraeo simul 7 cum Ismenia compre-
2 hensus, in vincula coniectus est. Hunc Epami-
nondas 8 recuperavit bello persequens Alexan-
drum. Post id factum, nunquam 9 is animo 10 pla-
cari potuit in eum, a quo erat violatus. Itaque
persuasit Thebanis, ut 11 subsidio Thessaliae
proficiscerentur, tyrannosque eius expellerent.

---

3 *tectum*) securum & salvum. Cic. Verr. 1, 33. *Legati nomen etiam inter hostium tela incolume versetur.* 4 *apud omnes sanctum*) Sic & Stat. Theb. 2, 486. *Sanctum populis per secula nomen.* E. Cic. de Arusp. R. c. 16. *Ius legatorum cum hominum praesidio munitum, tum etiam divino iure vallatum.* 5 *tyranno Alexandro Pheraeo*) De Pheraeorum tyrannis, & hoc ipso Alexandro, supra in Timoth. c. 4. diximus. Crudelitatem illius, Neronianae persimilem scripsit Plutarch. p. 293. Adde Diodor. 15, 60, 61, 75, 80. C. 6 *Pheraeo*) sic dicto ab urbe Pherarum in Thessalia. vid. Tab. II. 7 *cum Ismenia*) Thessali Thebis questi fuerant de tyrannide Alexandri Pheraei: missus eo Pelopidas cum Ismenia πρεσβεύων, *legatus*, ad caussam dispiciendam. Tyrannus vero nec opinantem Pharsali capit, & vinctum Pheras deducit. *Plutarch. f.* 292. Ismenias princeps factionis, quae Spartanorum rebus adversabatur, iterum captus, Lacedaemonem abductus, ibique necatus est. *idem p.* 280. C. 8 *recuperavit*) liberavit lento progressu exercitum in Thessalia regens, ne impetu irritatus tyrannus captivos necaret. *Plutarch. f.* 293. C. 9 *is*) Pelopidas, qui captus fuerat. 10 *placari*) irreconciliabilem ideo habuit animum erga tyrannum, & vindictae cupidum. 11 *subsidio proficiscer.*) auxilium ferrent

alius

Cuius [12] belli cum ei ſumma eſſet data, eoque 3
cum exercitu profectus eſſet, [13] non dubitavit,
ſimul ac conſpexit hoſtem, confligere. In quo 4
proelio Alexandrum [14] ut animadvertit, [15] in-
cenſus ira equum in eum concitavit, proculque
[16] degreſſus a ſuis, [17] coniectu telorum confoſſus
cecidit. Atque hoc [18] ſecunda victoria accidit.
nam iam [19] inclinatae erant tyrannorum copiae.
Quo facto omnes Theſſaliae civitates interfe- 5
ctum Pelopidam [20] coronis aureis, & ſtatuis
aeneis, liberosque eius [21] multo agro donarunt.

---

provinciae tantopere oppreſſae. 12 *belli ſumma*) poteſtas imperatoria in iſto bello. 13 *non dubitavit*) er hat kein bedenken getragen; licet haberet Alexander militum amplius viginti millia. Diod. 14 *ut animadvertit*) poſtquam conſpicatus eſt. 15 *incenſus ira &c.*) ſuo exemplo docuit, verum eſſe illud Senecae de Ira 1, 1. *ruinis iram eſſe ſimillimam, quae ſuper id, quod oppreſſere, franguntur.* 16 *degreſſus*) Ita meliores libri: quidam *digreſſus.* Sed & Liv. 7, 14. f. *ubi degreſſos repente viderunt:* & c. 24. *in campum degreſſis:* ac Tac. Hiſt. 2, 66, 6. *poſtquam Alpibus degreſſi ſunt.* C. 17 *coniectu telorum*) i. e. a coniectis in eum telis. 18 *ſecunda victoria*) vincentibus Thebanis, quorum dux fuerat Pelopidas. Victus enim Alexander Theſſalis oppida reſtituere, Magnetesque, & Phthiotidis Argivos Boeotis tradere, & Pherarum dominatu in poſterum contentus eſſe cogebatur. *Diodor.* 15. c. 80. C. 19 *inclinatae erant*) *in fugam converſae,* die ſich auf die flucht begaben. 20 *coronis aureis*) His etiam mortui honorabantur. Cic. pro Flacco c. 31. *pſephiſma Smyrnaei fecerunt in Caſtricium, primum ut in oppidum introferretur: deinde ut ferrent ephebi: poſtremo ut imponeretur aurea corona mortuo.* C. 21 *multo agro*) ſingularis, pro *multis agris.*

XVII.